

Христос народився! Славімо його!

Рік, що минає, позначений в українській історії ювілеями двох видатних постатей, які виправдовують наше існування перед Богом – Михайла Грушевського та Івана Франка. Послані їм таланти, які вони вважали даром Божим, обидва поклали на вітер рідної Вітчизни.

Досліджуючи колекцію Історико-меморіального музею Михайла Грушевського в Києві, його співробітники звернули увагу на поштові вітальні листівки «З Різдвом Христовим!» та «З Новим Роком!». Саме ці вишукані кореспонденції спонукали до пошуку джерел про різдвяно-новорічні традиції та настрої славної української родини Грушевських.

Вони зафіксовані видатним істориком і політиком у його щоденнику першого десятиліття XX століття. Звичку ділитися найпотаємнішим із «найщирішим другом», щоденником, майбутній учений мав ще з гімназійних та студентських років. У Львові, обійнявши першу на українських землях кафедру історії України, молодий професор продовжував фіксувати щоденні справи. Свій «дорослий» щоденник часом вів на окремих аркушах, що дивом уціліли до наших днів. Подбавши, щоб записи про буденні й святкові події в житті свого талановитого Татуса виглядали солідно, на Різдво, 24 грудня 1903 р., його улюблениця, єдина донечка Катруся (яку в родині звали Кулюнею), презентувала йому записничка. На його першому аркуші професор Грушевський занотував: «Цю книжечку дістав від Кулюні на деревце, 24 грудня 1903 р.» Відтоді свій «дневник» Михайло Сергійович вже вів у подібних

до Кулюненого різдвяного подаруночка блокнотах. Трирічне дівча зробило подарунок не лише Татусеві, але й нам, сучасним історикам, що досліджують життя, діяльність, творчість, психологічний портрет М.Грушевського.

Перечитуючи щоденник ученого, хочеться побажати, щоб кожному з нас дістався такий подарунок і щоби було про що записати на його аркушах. Про сьогоднішнє... Для майбутнього... А Грушевському було про що! І поміж тисяч важливих подій не обминув він і різдвяно-новорічні свята.

Відомо, що наприкінці XIX ст. Михайло Грушевський зустрічав їх у рідні дружини, в Скалі-Подільській, 1900 р. – в Берліні, від 1902 р. – на зведених віллі у Львові, а від 1906 р. улюбав київську святкову атмосферу.

На Різдвяну службу Божу Грушевські ходили до парафіяльної Маріїнсько-Благовіщенської церкви, Софії чи Володимирського собору. А далі традиційно «водили козу»: вітали Лисенків, Садовських, Старицьких, Леонтовичів, Перетців, Чикаленків, Чер-

няхівських, які завжди запрошували до себе на ялинку маленьку Кулюню. З традиційним «Христос народився!» до готелів Гладинюка чи «Ермітажу» на сучасній вулиці Богдана Хмельницького, де у 1906-1908 рр. зупинявся Михайло Сергійович, приходили київські друзі, меценати, учні, рідні – Євген Чикаленко, Володимир Леонтович, Іван Джиджора, Симон Петлюра, Олександр Грушевський, Марко Грушевський та інші. Там же з нетерпінням чекали колядників. Придбавши влітку 1908 р. садибу на Паньківській, 9, на ялинку вже в Дім Грушевських збиралася «маса народу».

Актуальними й сьогодні залишаються щирі слова Михайла Сергійовича, звернені до родини і всього українського народу в ніч Нового 1906-го року: «Нині мав я добрий день – багато робив, добре себе чув і нічого прикрого не трапилося. Дай Боже в новім році більше щастя нам і нашому народу, і більше спокою і вдовolenня!» (Щоденник, 31 грудня 1905 р.).

Листівка з колекції родини Грушевських

Він став справжнім українцем як Іван Франко

Марко (Маркіян Григорій) Паславський (англ. *Mark Gregory Paslawsky*), народився 16 січня 1959 року в Нью-Йорку, США, в українсько-американській родині. Виріс у Нью-Джерсі. Був членом «Пласту». Добре грав у волейбол, завдяки чому вступив у військову академію Вест-Пойнт, яку закінчив 1981 року. Служив у 75-у полку рейнджерів, покинувши армію в чині майора 1991 року.

В кінці 90-х років фактично оселився в Україні. Допомігав продавати металопroduкцію Маріупольського заводу за кордон. Працював у банківській сфері. На Київщині заснував агрофірму «Росава-К», яка стала одним із найприбутковіших підприємств у районі. Був мільйонером. За словами Саймона Островського, він працював у фінансовому секторі в Києві, Харкові й Москві інвестиційним консультантом.

Марко був активним учасником Революції Гідності, зокрема брав участь у боях у центрі Києва 20 лютого 2014 року. З початком війни на сході України Паславський у квітні 2014 року приєднався до батальйону «Донбас». У квітні 2014 року прийняв українське громадянство. Мав позивний «Франко» – на честь Івана Франка. Писав у Твіттер під псев-

донімом Брюс Спрингнот (англ. *Bruce Springnote*) – на честь співака Брюса Спрінстіна. Наприкінці травня – на початку червня разом із батальйоном вступив у Національну гвардію і пройшов курс навчання в Нових Петрівцях.

Маючи офіцерське звання, в батальйоні «Донбас» Марко прибув у званні рядового. Його побратим Лев згадує: «Так це правда. Він сам так захотів. Не бажав виділятися. Але не виділятися таким людям, як Франко, складно. Він був дуже колоритною фігурою в нашому батальйоні. По-перше, йому було 55 років. По-друге, іноземець за менталітетом, хоч і з українським паспортом. Марко часто повторював, що хоче бути звичайним солдатом. Якщо він хотів когось похвалити, то завжди говорив: «Ти справжній солдат». Після кожного бою Марко збирав так званий брифінг. Казав, що в Америці так прийнято. Бійці завжди уважно прислухалися до порад американського офіцера. Він не просто розбирав бій до найдрібніших подробиць – він його аналізував. Чому в даній ситуації боець загинув? Чому не вдалося з першого разу звільнити населений пункт? Все знав, навіть про те, скільки треба брати з собою в бій магазинів для автомата, щоб вистачило і не було важко пересуватися. А після брифінгу він усіх пригощав ірисками. Марко любив солодке і любив пригощати цукерками.

Він збирався у відпустку. Казав: «Звільнимо Іловайськ швидко і – додому, в Штати, на місяць! Так давно маму не бачив». Коли мене відправляли в Іловайськ, я знав, що Марка вже немає. Вони ховалися в школі, потрапили в оточення. Марко отримав три кулі в спину. Згадують, що перед смертю він сказав: «Я мріяв стати справжнім українцем. Сподіваюся, я ним став. Так боляче і так не хочеться вмирати!» Впевнений, якби був вертоліт, щоб його відразу ж переправити в лікарню, Марка можна було врятувати».

Похований 26 серпня 2014-го на Аскольдовій Могилі в Києві. 19 серпня 2015-го там на його честь встановили пам'ятний знак. На церемонії від-

криття були присутні його рідні: матір, брат і дві сестри, відомі громадські діячі Володимир Яворівський, Степан Хмара, Євген Нишук, побратими з батальйону «Донбас» і безпосередній командир, який віддав йому останній наказ – Тарас Костанчук. Паславського посмертно відзначили найвищою нагородою «Пласту» – Залізним хрестом як колишнього члена цієї організації. Нагороду вручили його матері.

Марко Паславський був небожем українсько-американського історика та почесного професора Рутгерського університету Тараса Гунчака. Він мав старшого брата Нестора, який 2014 року керував українським культурним центром «Soyuzivka» («Союзівка») в селищі Керхонксон (штат Нью-Йорк). Мати Маркіяна Оріся Паславська (Гунчак), родом із села Старе Місто Тернопільської області.

Після загибелі Марка, в лютому 2015 року його фірму з активом у понад 100 млн. грн, захопили рейдери, і новим власником за сфальсифікованими документами став росіянин із Криму Леонід Мосійчук. Друзі загиблого поклялися відвоювати підприємство. Однак судова тяганина може тривати роками. Тим часом із агрофірми вивозять зерно, гроші переводять у Крим. Існує експертний висновок, що документи, якими начебто за тиждень до загибелі Марко Паславський передав своє майно, є підробними. Андрій Кожем'якін, Микола Томенко, Сергій Соболев, Володимир Яворівський, Володимир Бортник та інші депутати направили про це депутатський запит. Відкрито кримінальну справу.

6 грудня 2014 року під час гри команд НХЛ «Нью-Джерсі Девілс» та «Вашингтон Кепіталс» ушанували пам'ять українського героя. В травні 2015 року Підгаєцькій гімназії (Тернопільська область) присвоїли ім'я Маркіяна Паславського. В серпні 2016-го у Львові відкрили реабілітаційний центр його імені.

Президент України Петро Порошенко вручив у Нью-Йорку орден Данила Галицького родині українця Марка Паславського.

Використані матеріали
http://ua.censor.net.ua/photo_news/376750/gromadyanyn_ssha_milyoner_mark_paslavskyyi_20_lyutogo_2014_roku_iz_shynoyu_i_schytom_brav_uchast_v

Історія за Субтельним

Конгрес Українців Канади глибоко сумує з приводу смерті професора Ореста Субтельного, видатного українсько-канадського вченого та громадського діяча. Професор Субтельний упокоївся 24-го липня 2016 року в Торонто в сімдесятип'ятирічному віці.

Автор шести книг, у тому числі монументальної праці «Україна: Історія», опублікованої 1988 року, яка перекладена багатьма мовами та перевидана чотири рази. Він редагував науковий журнал «Nationalities Papers» й організовував численні міжнародні наукові конференції. Був професором історії й політології в Йорк Університеті в Торонто з 1982 до 2015 року.

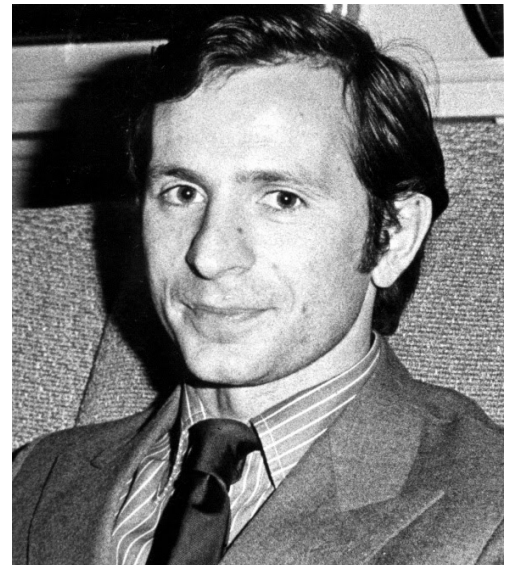
За видатний внесок у розвиток українсько-канадської громади в галузі науки професора Субтельного нагороджено Шевченківською медаллю, найвищою нагородою Конгресу Українців Канади. До його численних визнань входить орден «За заслуги» української дер-

жави. Орест Субтельний був іноземним членом Національної Академії Наук України.

– Ми втратили визначного вченого та великого громадського діяча. Професор Субтельний був одним із провідних науковців у галузі української історії. Я мав честь бути його студентом і працювати з ним. Тому пам'ятатиму його як надзвичайного науковця, вчителя й ментора, – заявив Павло Грод, Національний Президент Конгресу Українців Канади. – Від імені українсько-канадської громади, висловлюю найглибші співчуття родині та близьким покійного.

Професор Субтельний залишив сумуючу дружину, професора Марію Субтельну та сина доктора Олексу Субтельного. Конгрес Українців Канади висловлює їм щирі співчуття.

Ректорат Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя та Центр

гуманітарної співпраці з українською діаспорою глибоко зворушило сумне повідомлення. Адже за книгами професора Ореста Субтельного правдиву українську історію вивчають ніжинські студенти та школярі.

18 колекцій професора Могилянського

Надзвичайно важливі й бурхливі події відбувалися в Україні в 1917–1918 роках. Безпосередню й активну участь у тогочасному громадсько-політичному житті країни брали люди, які раніше були далекими від політики.

Саме таким вважаємо Миколу Михайловича Могилянського – вченого-антрополога, професора, зберігача музею антропології Санкт-Петербурзької Академії наук, завідувача етнографічного відділу імператорського музею імені Олександра III. За своїми поглядами належав до ліберальної інтелігенції. Він увійшов до українського політикуму навесні 1918 року, за часів Гетьмана Павла Скоропадського. «Я увидел его (Гетьмана) в первый раз в весьма серьезную и ответственную минуту его жизни. Это было 29 апреля 1918 г. между 3–4 часами дня, через полчаса после избрания раг acclamation «Гетьманом всієї України» на съезде «крестьян-хлеборобов»... Через 10 дней я получил назначение товарищем государственного секретаря и 8 мая уехал в Одессу для переговоров с австро-венгерским командованием... Дня через три я вернулся обратно в Киев и с половины мая до половины октября

почти беспрерывно в заседаниях Совета Министров», – згадував Микола Михайлович.

Державний секретаріат складався з державного секретаря, юридичної ради, департаменту загальних справ, департаменту законодавчих справ, відділу закордонних справ, секретаря Ради міністрів, державної друкарні, термінологічної комісії. Під час мирних переговорів між Українською Державою та РРФСР 1918 року М.М. Могилянський – голова юридично-редакційної комісії української делегації.

Офіційне відкриття українсько-російських переговорів відбулося 23 травня 1918 року в будинку Педагогічного музею, де раніше засідала Центральна Рада. Пізніше Дмитро Дорошенко, міністр закордонних справ України з травня до листопада 1918 року, згадував: «Приїхавши до будинку, я застав уже обидві делегації, і біля другої години дня голова української делегації С.П. Шелухін відкрив засідання. Зібралися нагорі, в тій залі, де раніше засідала Мала Рада. Поставлено було два столи. За одним сів Шелухін, за другим голова російської делегації Раковський.

Посередині на високій катедрі стояв перекладач – урядовець нашого міністерства Б. Він мав перекладати з російської мови на українську й навпаки, бо російська делегація говорила по-російськи, а наша по-українськи». Перше засідання було дуже коротким. Виявилося, що повноважень російським делегатам для підписання мирного договору не вистачало. Засідання довелося відкласти.

Лише 12 червня було підписано прелімінарний (попередній) договір у шести пунктах – про припинення з обох боків бойових дій, «про дозвіл громадянам обох держав вільно вертатися додому, про встановлення на основах взаємності консулів у Російській Республіці й Українській державі, про повернення Росією Україні залізничного рухомого складу, захопленого під час війни, про поворот полонених і таке інше». Цей договір мав бути дійсний до укладання справжнього миру. Дмитро Дорошенко вважав прелімінарний договір найбільшим, але, на жаль, єдиним успіхом в українсько-російських переговорах, які були перервані 7 жовтня 1918 року.

Держави Антанти, зокрема Франція й Англія, визнали Україну як незалеж-

ну державу на початку січня 1918 року. 5 грудня 1917 року голові Генерального Секретаріату В. Винниченку представився генерал Табуї, «яко Комісар Французької Республіки, і заявив, що починаючи від сьогодні, Франція увійшла в офіційні зносини з Україною». Після підписання Брестського миру відносини були перервані. Запрошення урядом УНР німецьких і австро-угорських військ до України зробило неможливим офіційні відносини останньої з державами Антанти.

У своїх спогадах Дмитро Дорошенко писав, що «думка про висилку місії до держав Entente була в нас весь час, але можливість зrealізувати її явилась лиш на початку осені, коли німецьку силу на західному фронті було зламано, і німці самі вже перестали чинити нам на цім полі перешкоди. Було намічено до висилки до Франції товариша державного секретаря Миколу Могилянського, а до Англії – Івана Коростовця, діди́ча з Чернігівщини, що був колись російським послом у Пекіні».

У листі Міністерства закордонних справ Української Держави до міністра закордонних справ Французької Республіки з повідомленням про посилку до Парижа надзвичайної дипломатичної місії України написано: «Бажаючи встановити зв'язки дружби й поваги між шляхетним французьким народом та народом України, які обидва є друзями свободи й порядку, уряд Української Держави вирішив послати до Франції Надзвичайну Дипломатичну Місію. З метою зав'язати переговори з цього приводу і встановити прямі дипломатичні відносини пан Микола Могилянський був призначений Головою вищезгаданої Місії та Уповноваженим у Справах УД при Уряді Французької Республіки».

Затримка від'їзду місії, як згадував російський генерал А. Денікін, сталася через сильні германофільські настрої, що панували в тогочасному українському уряді. В листі від 24 жовтня (ст. ст.) 1918 року до заступника міністра закордонних справ О. Палтова Микола Могилянський просив відкласти виїзд місії мінімум на два тижні, бо «до того часу, можливо, з'ясується міжнародна кон'юнктура... Наше майбутнє, як України, так і Росії, в добросовісних тісних зносинах із Німеччиною, – це визначено географією, історією і здоровим глуздом». Місія прибула до Парижа вже після встановлення в Україні влади Директорії УНР.

Францію Микола Михайлович знав давно й добре і бував там неодноразово. Вперше – в 1895–1897 роках, коли після закінчення Чернігівської чоловічої гімназії та природничого відділення фізи-

ко-математичного факультету Санкт-Петербурзького університету, навчався в Паризькому Антропологічному інституті, в “Ecole d'Anthropologie”, де спеціалізувався з антропології, археології, етнографії. Свою першу наукову роботу надрукував у “Revue de l'Ecole d'Anthropologie de Paris”.

У Парижі Микола Могилянський познайомився з Федором Вовком, видатним етнографом та археологом, який одним із перших обстежив Мезинську стоянку на Чернігівщині. 1900 року він дав Миколі Михайловичу рекомендаційного листа до

Миколи Біляшівського, також видатного вченого, пізніше одного із засновників і дійсного члена Всеукраїнської академії наук, у якому писав: «...по весні матиме приїхати до Вас мій приятель М.М. Могилянський. Він тепер якимсь консерватором у Етнографічному Музеї Академії Наук у Петербурзі. Отже, його послано збирати етнографічні речі по Україні і робити фотграфії... Я...дуже прошу Вас йому допомогти і Вашім знанням і Вашими стосунками... Він хлопець дуже знаючий і сам по собі дуже хороший. Привітайте його, зробіть що можете (а Ви можете багато зробити)».

Микола Михайлович після повернення в Петербург працював у музеї антропології Санкт-Петербурзької Академії наук. Одночасно займався педагогічною діяльністю. З 1901 року – зберігач, завідувач етнографічного відділу імператорського музею імені Олександра III. Брав активну участь у комплектуванні українських колекцій, які збирав в Остерському, Чернігівському, Городнянському, Глухівському, Кroleвецькому повітах Чернігівської губернії, у Подольській, Бесараб-

ській, Полтавській губерніях. Дотепер в етнографічному музеї (нині – Російський етнографічний музей) зберігається 18 колекцій, зібраних М.М. Могилянським. Це – предмети жіночого та чоловічого одягу, рушники, зразки вишивок, вироби з дерева, домоткані килими тощо. Всього – майже 600 предметів.

Микола Михайлович вивчав і колекції музею українських старожитностей імені В.В. Тарновського, пропагував діяльність цього музейного закладу. Журнал «Живая старина» за 1914 рік, заснований етнографічним відділенням Російського географічного товариства, помістив його статтю «Музей українских древностей В.В. Тарновского Черниговского губернского земства». Автор знайомив читачів з історією створення музейної колекції, її складом, а також уперше аналізував діяльність музею з часу його відкриття 1902 року. Наступного року статтю видали окремою брошурою. Музей українських старожитностей імені В.В. Тарновського був особливо дорогим серцю Миколи Михайловича, адже це – музей рідного йому Чернігова.

М.М. Могилянський, потомствений дворянин, народився в Чернігові 18 грудня 1871 року. Його батько – Михайло Якович (1840–1894), вельми шанована в Чернігові людина, обіймав посаду товариша голови Чернігівського окружного суду. «Глубоко человечный, чуткий к чужой беде, чужому горю и несчастью, он вносил в свою деятельность судьи все эти стороны своего мягкого отзывчивого характера». І одночасно твердо виконував обов'язки судді «судить, не взирая на лица». Мати – Марія Миколаївна, уроджена Максимович (1855–1918), з відзнакою і золотою медаллю закінчила гімназію в Києві, ще не досягнувши п'ятнадцяти років. Головною рисою її характеру було прагнення до широкої громадської діяльності. Вона ніколи не мирилася з тим, що жінці уготована доля лише піклуватися про родину. В Марії Миколаївни і Михайла Яковича було шестеро дітей. Всі сини отримали вищу освіту.

Як згадувалось вище, дипломатична кар'єра Могилянського не склалася. 14 грудня 1918 року гетьман Скоропадський зрікся влади і виїхав до Німеччини. Була відновлена Українська Народна Республіка на чолі з Директорією, а Українська Держава припинила своє існування. 19 грудня 1918 року УНР надіслала ноту державам Антанти, в якій заявила, що Україна не потребує їхньої допомоги й підтримки, чого домагався гетьман. Таким чином було обіграно досягнуте зусиллями гетьман-

ської дипломатії порозуміння з провідними країнами Європи, в тому числі і з Францією. Микола Могилянський повернувся в Україну, але згодом емігрував.

На початку 1920-х років він знову опиняється в Парижі, редагує журнал "La jeune Ukraine" ("Молода Україна"), створює організацію "Український національний комітет", продовжує наукову й педагогічну діяльність. У 1921–1923 роках викладав у Сорбоні (Faculte des Sciences).

З 1923 року мешкав у Празі, читав лекції в Російському педагогічному інституті імені Яна Коменського (1923–1926), в Російському народному університеті (1924–1926), в Російському інституті сільськогосподарської кооперації (1926). Був членом Російської академічної групи в Парижі та Празі. Його статті друкувалися в багатьох наукових виданнях. Чехословацький уряд виплачував чернігівцю професорську стипендію.

Помер Микола Михайлович Могилянський 1 лютого 1933 року. Похований на Ольшанському православному кладовищі у Празі. Могила зберігалася дуже довго, але її знесли через те, що минув строк оренди. Нащадки запізнилися на один рік.

Тетяна ЖУРАВЛОВА,
завідувачка відділу Чернігівського історичного музею імені В.В. Тарновського

НАУКОВІ КОНТАКТИ

Поляки в Тоголівському виші

Ніжин відвідав Генеральний Консул Республіки Польща в Києві Томаш Дедерко. Після дипломатичного візиту в міську раду, покладання квітів до меморіалу на колишньому польському цвинтарі, вшанування Святих апостолів Петра і Павла в римо-католицькому костьолі Консула зустрічали в Ніжинському держуніверситеті імені Миколи Гоголя.

Він привітав молодих науковців та студентів – учасників Міжнародної наукової конференції «Європейська інтеграція: історичний досвід та політичні перспективи», організованої кафедрою всесвітньої історії та міжнародних відносин.

Новітня історія України – тема наукових досліджень магістра політології, докторанта і викладача Інституту політології Університету педагогічного в Кракові Матеуша Камьонкі. У квітні цього року він уперше побував у нашому виші і виступив із цікавою доповіддю на Міжнародній конференції «Крах Радянської імперії: анатомія катастрофи». Разом із кандидатом історичних наук, доцентом кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Юлією Кузьменко вони домовилися про приїзд у Тоголівський виш польських студентів.

Їхні наукові розвідки уважно слухали студенти й викладачі, магістранти й аспіранти з Ніжина, Глухова, Києва, Запоріжжя. Вони висловили своє ставлення до європейських цінностей.

Ніжин географічно й історично належав до Європи. Але саме польський король Сигізмунд III в XVII столітті надав йому

Магдебурзьке право, яке розвинуло самоврядування в нашому краї. Про це ґрунтовно розповіла кандидат історичних наук, доцент нашого вишу Ольга Ростовська. А доктор історії Загальноукраїнського координаційно-методичного центру вивчення польської мови та культури в Дрогобичі Пьотр Боронь доповнив її доповіддю про вплив Магдебурзького права на розвиток міст. Історичний досвід має продовження на сучасному етапі, стверджував міський голова Ніжина Анатолій Лінник. Активно співпрацюють Ніжинська та Варшавська вищі школи, аргументовано доводив ректор Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Олександр Самойленко.

Вони продовжили польський день у нашому місті ще однією конференцією «Ніжин у контексті розвитку польсько-українських відносин: історія і сучасність», організатором якої виступила культурно-просвітницька Спілка громадян польського походження «Астер», що активно діє з 1999-го року.

Дипломатичні й наукові обміни сприяють нашому взаєморозумінню.

На фото: Генеральний Консул Республіки Польща в Києві Томаш Дедерко і ректор Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Олександр Самойленко. Учасники польсько-української конференції.

ЛІТОПИС УТОРСЬКОГО УКРАЇНСТВА

Виносимо в заголовок одну з рубрик часопису Товариства Української культури в Угорщині «Громада», який змістовно і професійно розповідає українською й угорською мовами про насичене громадсько-культурне життя наших земляків в європейській країні.

Вже з першого погляду журнал вражає естетичним дизайном: доречна верстка, вдало підібрані кольорові ілюстрації й заголовки зосереджують увагу на текстах. Перший, розміщений на другій і третій сторінках, автор Віра Дячок назвала «До спільної культурної основи». Нею для українського й угорського народу став фольклор. З робочою метою цієї весни вперше в Угорщині побували керівники ансамблю українського автентичного співу «Божичі» Сусанна Карпенко та Ілля Фетисов. В один із вечорів вони зустрілися з місцевою українською громадою в Центрі української культури в Будапешті. Керівники колективу приїхали на запрошення Міклоша Бота, угорського музиканта й композитора.

В актуальному інтерв'ю «Українськими стежками слідами Бартока» пан Бот, розмовляючи з Ніколеттою Олас-Хортяні, пояснює свою зацікавленість українськими народними піснями. «На території сучасної Угорщини можна спостерігати той факт, що за часів комунізму ще сьак-так дозволялося співати народні пісні, але й тут набагато раніше зникла автентичність народної музики. В той час, як, наприклад, за часів диктатури Чаушеску в Румунії вона краще збереглася. Адже людська психологія «всупереч заборонам» спонукає спілкуватися народною піснею та культурою. В Україні теж, попри радянсько-ім-

перський гніт, українська культура не зникла. Коли ти заходиш у той крихітний будиночок, і жінки починають співати тим вражаюче висококласним тембром... Це справді важко висловити словами, адже та музика звучить на такому високому рівні, опис якому важко віднайти. Саме тому це справляє таке враження й саме собою постає питання – чому ми не знаємо про цю країну майже нічого?» Міклош Бот готує документальну стрічку про українську колекцію, яку йому допомагають збирати українські «Божичі».

Марію Втерковську зворушило благословення Папи Франциска, яку українські діти з Угорщини отримали в Римі 18 травня 2016 року. Вони активно долучилися до проекту «Діти за мир у всьому світі». «Ціла група посланців миру, одягнених в українські стрі, з синьо-жовтими прапорами просувалася через мільйонний натовп прочан до площі святого Петра у Ватикані, прочани в особливий спосіб вітали малечу: одні вигукували «Україна!», інші просто вітали нас помахом руки, посмішками, виявляючи різними емоціями солідарність із нами. Привітавши інші делегації, Папа підійшов до нашої групи», – згадує авторка тексту. Фото, зроблене цієї миті, прикрасило обкладинку журналу №2 (134) за квітень-травень 2016 року, який ми оглядаємо.

У Центрі української культури за сприяння Посольства України в Угорщині та Державного самоврядування українців Угорщини відбувся літературний вечір з поетом, членом Національної спілки письменників України, лауреатом Шевченківської премії Петром Мідянкою. Розповідь про цю подію доповнює рецензія Валентини Зінченко-Параски «Знімаю крисаню».

Центр української культури дуже часто влаштовує ще й художні виставки. Своє мистецтво представив тут єврей і українець, колишній угорорець, художник-імпресіоніст Йосип Вассер. Глибоко езотеричними називають картини юриста й поета Петра Грицюка з Івано-Франківщини.

Для збереження української літературної мови й культури у світі, виховання в дітей і молоді національної свідомості, плекання історичної пам'яті та збереження етнокультурного середовища самоврядування українців Уйбуди започаткувало 1-ий міжнародний літературний конкурс «Дитяча українська казка ХХІ століття», який тривав із жовтня 2015 до лютого 2016 року. Співорганізаторами виступили Національна спілка письменників України, Кабінет молодого автора НСПУ та «твор-

ча лабораторія» кафедри менеджменту шоу-бізнесу КНУКіМ (Україна). На конкурс надіслали 83 казки з Угорщини, України, Польщі, Хорватії та США. Міжнародне журі, очолюване народним артистом України, лауреатом багатьох літературних премій, поетом, композитором, журналістом і викладачем Анатолієм Матвійчуком, найважливішим підсумком проекту назвало об'єднання представників діаспори в п'яти країнах світу, розширення культурних зв'язків з Україною. На думку члена журі письменника-казкаря, сценариста й телеведучого Сашка Лірника, казка збагачує мислення. Це найдревніший жанр, який лікує. Про це він сказав в інтерв'ю Вірі Дячок «Рецепт казки від Сашка Лірника».

Організатори літературного конкурсу сподіваються, що він стане таким традиційним, як і Всеугорський конкурс художнього читання української поезії «Джерело». В останньому, дев'ятнадцятому, взяли участь діти дошкільного віку, школярі, а також дорослі угорські студенти, які вивчають українську мову як іноземну. Батьки маленьких учасників вважають, що завдяки можливості проявити читацькі здібності на таких заходах, діти відчують стимул вчити українську мову, оскільки в повсякденному житті послуговуються угорською.

Чотири сторінки журналу присвячені релігійному життю українців в Угорщині. Вперше українською мовою святкували Великдень українці в болгарській церкві святих Кирила й Мефодія. Тепер такі Богослужіння стануть тут щонедільними. В день римо-католицького празника Зіслання Святого Духа українці Угорщини провели екуменічну прощу з іконою Божої Матері Неустанної Помочі до римо-католицького храму в м. Варпалота. Ця подія ввійде в історію вшанування ікони, яка вважається заступницею українців Угорщини.

У греко-католицькій церкві м. Мішкольц зібралися віряни й гості на Святу Літургію. Вона була присвячена пам'яті всіх закарпатських сповідальників і мучеників віри. Серед таких був і отець Петро Орос. В Болгарській церкві Будапешта відбулася презентація книжки Ласла Пушкаша українською мовою «Таких-бо Царство Небесне». – Хоча епоха комунізму закінчилася в Україні 1991 року, ще й досі згадка про мучеників катакомбної греко-католицької церкви в багатьох викликає справжню відразу, – пише про цю подію Василь Плоскіна. – Якби в Україні свого часу відбулася справжня декомунізація з відкриттям архівів, люстрування комуністичних кадрів і засудження злочинів ми-

нулого, ми не мали б нині плачевної ситуації на окупованих територіях Донбасу та Криму і в цілому по Україні.

Найбільшою трагедією Європи назвала Маргарита Лукеча Чорнобильську аварію, яку 30 років тому вона пережила в Києві. «Аварію ліквідували близько 1 мільйона людей. Вибух забруднив радіоактивними випадами 200 тисяч квадратних кілометрів території Європи. Від Чорнобильської біди тільки в Україні постраждало близько 5 мільйонів людей, 2 тисячі населених пунктів. 30-кілометрова зона відчуження навколо станції ніколи не буде заселена людьми». Таку сумну статистику наводить автор публікації.

Українознавство представлено «Пам'ятниками та пам'ятними знаками на честь гетьмана Івана Мазепи в Україні», «Новинами з Чернігова», взятими з тижневика «Чернігівський листок» за 1862 рік, який видавав Леонід Глібов.

Цікаві «Дитяча сторінка», «Мистецтво», «Мандрі», «Рецепти української кухні».

«Пам'ятні дати і події» в числі відомих українських постатей називають Михайла Петровича Драгоманова, який народився 175 років тому в м. Гадяч на Полтавщині, а похований у Софії. Змушений 1876 року виїхати з України, оселився у Швейцарії. Разом із Михайлом Павликом та Сергієм

Подолінським видавав у Женеві перший нецензурований часопис українською мовою «Громада». Його онука Наталя Драгоманова-Бартаї запропонувала так назвати теперішній журнал. З 1996 року вона входить до складу редколегії. 21 квітня 2016 року їй виповнилося 95 років. Приєднуємося до привітань головного редактора Василя Плоскіни й завершуємо огляд актуальною думкою Михайла Драгоманова: «Лишень тоді, коли ми покажемо свою силу хоч на частині своєї землі, зверне на нас увагу й Європа».

Читайте «Громаду» в мережі Інтернет: www.hromada.hu

Надія ОНИЩЕНКО

До дня української писемності та мови

РОБОЧИЙ СЕМІНАР В АЛЬБЕРТІ

Упродовж 18-21 жовтня 2016 року на запрошення Методичного центру української мови (МЦУМу) Канадського інституту українських студій Університету Альберти та International and Heritage Language Association (IHLA – Міжнародної асоціації мовної спадщини) в Альберті з візитом перебувала доктор Моніка Перена, президент Linguarum – міжнародної організації, метою якої є збереження та популяризація мов у світі. Доктор Перена є спеціалістом з каталонської філології та французьких студій і наразі обіймає посаду заступника директора департаменту з питань мови та багатомовності Міністерства освіти Каталонії. Вона відповідає за розробку, впровадження та нагляд за дотриманням мовної політики в освітній системі провінції Каталонія.

Під час візиту доктор Перена провела робочий семінар на тему «Автономне навчання: нові підходи в оцінюванні вивчення мови», а також прочитала лекцію «Каталонська школа: основа для багатомовності». На її семінарі, спонсорами якого виступили МЦУМ та Edmonton Catholic Schools, були присутні понад 30 вчителів та викладачів іноземних мов зі шкіл і вищих навчальних закладів Едмонтону та ближніх міст.

Лекція, спонсорована МЦУМом і відділом сучасних мов та культурознавства Університету Альберти, зібрала аудиторію з професорсько-викладацького складу, аспірантів, представників IHLA та місцевих громад.

Також, під час візиту до Едмонтону 20 жовтня доктор Перена відзначила роботу International and Heritage Language Association нагородою від Linguarum за їхню 40-річну роботу з розвитку, підтримки та популяризації етнічних мов мешканців Альберти та Канади. Ця престижна нагорода, надана Linguarum під егідою ЮНЕСКО, є міжнародним визнанням ролі IHLA. Методичний центр української мови сприяє розвитку україномовної освіти в Канаді й за кордоном шляхом підтримки двомовних програм і підвищення професійного рівня вчителів української мови, створення навчальних і методичних матеріалів для середньої і вищої освіти, проведення досліджень на теми україномовної освіти і суміжних ділянок, а також плекання міжнародних зв'язків і громадської підтримки.

На фото: доктор Перена з працівниками МЦУМу (зліва направо): доктор Моніка Перена, доктор Алла Недашківська, доктор Оленка Білаш та кандидат педагогічних наук, докторант Олена Сіваченко.

ДИКТАНТ ЄДНОСТІ В НІЖИНІ

Автором тексту диктанту цього року був Михайло Стельмах. Доцент кафедри української мови Валентина Бережняк зазначила, що найтиповішими помилками в учасників були: написання прислівників, вигуків, розділові знаки при вставних конструкціях, кома в складнопідрядних реченнях. А найкраще справився з завданням наш випускник, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України – Олександр Кривобок. Учасники допускали не більше 6 помилок.

Хто найкраще зміг би донести до студентства красу українського слова, як не філологічний факультет? Отож, продовженням святкування в рамках тижня української писемності та мови був музично-поетичний вечір «Мелодія українського слова», організований кафедрою української мови. В залі було людно, милували око прекрасні україночки у вишиванках. Під керівництвом доцента Галини Вакуленко студенти підготували багато цікавих номерів. Гості поринули в поетично-музичну атмосферу, тому що свято дійсно видалося не тільки мелодійним, а ще й душевним, променистим, зворушливим завдяки прекрасним ведучим – Мирославі Годунок та Сергієві Боженку.

(Вл. інф.)

Інтелектуальна інтеграція в Крим

Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, Національна спілка письменників України, Університетське видавництво «ПУЛЬСАРИ» ініціювали проведення **15 листопада ц. р. «ДНЯ КРИМУ В КИЄВІ»**. Приводом для проведення заходу став вихід антології «Крим, який ми любимо», щойно виданої на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» 2016 р. столичним Університетським видавництвом «ПУЛЬСАРИ» (автор ідеї, упорядник доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України **Людмила Тарнашинська**).

Ця ошатна книга на 600 сторінок із трьома блоками кольорових і чорно-білих ілюстрацій (репродукцій картин І. Айвазовського, М. Волошина, К. Богаєвського, С. Ярового та інших майстрів пензля), оформлена з особливою любов'ю і естетичною вишуканістю, привернула увагу і любителів художнього слова, і тих, кому дорога Україна, її територіальна цілісність, зрештою — історична справедливість. Вона об'єднала під однією обкладинкою художні твори більше ніж ста письменників — як класиків української, кримськотатарської та частково російської літератур, так і сучасних авторів (тексти подано відповідно трьома мовами).

Як пролог — ґрунтовне дослідження Людмили Тарнашинської «Маєстат сонячного півострова: Кримський профіль України». Поезія, коротка проза, публіцистичні нотатки об'єднані в чотири розділи. «Море усіх обдаровує щедро» презентує ґроно яскравих класичних імен, серед яких Леся Українка і Максиміліан Волошин, Олександр Олесь і Грицько Чупринка, Микола Зеров і Максим Рильський, Дмитро Загул і Євген Плужник, Борис Чичибабін і Леонід Первомайський, Леонід Вишеславський і Микола Вінграновський, Леонід Талалай і Роман Лубківський, Борис Мозолєвський і Віктор Кордун... Класичний заспів успішно розвиває і продовжує другий розділ «Твоя краса зі мною, Криму мій!», де розміщені твори-білінґва 12-ти кримськотатарських письменників. Зокрема, й Номана Челебіджихана — легендарного політика та громадського діяча, який написав національний гімн кримських татар «Я присягнув». Розлоге художнє полотно створюють розділи «О перло дивне кримської землі...» (поезія наших сучасників) та «Кримські візії» (коротка проза й публіцистика окремих класиків та сучасних авторів).

Як особливості антології — реакція на російську окупацію півострова, що додає книзі національної значущості й семантичної цілісності. За кожною сторінкою — гострий пульс невіддільної частинки України, що відраховує свій літопис в унісон із київським часом.

«День...» розпочався в конференц-залі Інституту літератури. Учасників і гостей зустріла запальна музика кримськотатарської «хайтарми» у виконанні музикантів оркестру Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського в Києві, і ми почули і балканську, і гуцульську тугу в мелодії загроженої нації. За круглим столом науковці обговорювали актуальну й болючу тему: «Крим: ретроспективи й перспективи». Анексія українського півострова Росією загострила проблеми, які раніше не були предметом досліджень. Директор Інституту української археогра-

фії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, доктор історичних наук Георгій Папакін та докторант цього ж Інституту Дмитро Гордієнко пріоритетним завданням для свого закладу визначили вивчення та публікацію кримського дипломатарію, значна частина якого вже вивезена на територію сусідньої держави. Завідуючий відділом Інституту історії, доктор історичних наук Станіслав Кульчицький зосередив нашу увагу на питаннях історії Кримського півострова ХХ ст., зокрема висвітлив економічні та соціокультурні аспекти входження Криму до складу України, боротьбу кримських татар за повернення на історичну батьківщину впродовж 50-80-х рр. ХХ ст. Адже історія Криму — це історія України. Наявні історичні джерела спростовують міфи й стереотипи, створені істориками радянської доби.

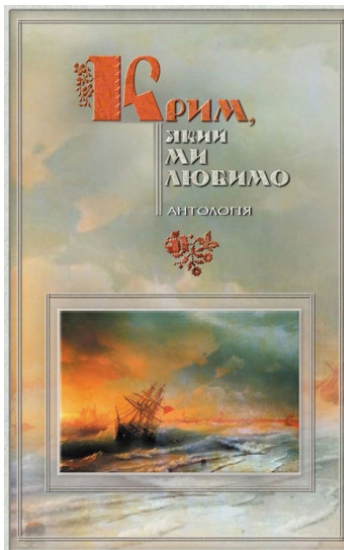
В Інституті сходознавства ім. А. Ю. Кримського актуалізувалася кримськотатарська тематика. Про це говорив його директор, кандидат філологічних наук Олександр Богомолів. А провідний науковий співробітник цього ж Інституту, кандидат історичних наук Маргарита Араджіоні розповіла про депортацію кримських греків у 1944 р. З 20 тисяч примусово переселених в Узбекистан у перші п'ять років померла кожна п'ята особа. Науковець зробила внесок в історію етносів Криму, які є частиною України. Адже серед 54 відсотків кримчан і 57 відсотків севастопольців, які проголосували за незалежність нашої держави 1991 року, були не тільки українці.

Всі присутні підтримали тезу координатора Таврійської гуманітарної платформи Андрія Іванця про те, що Крим — це не тільки територія, це — люди. Його думку розвинув дійсний член НТШ (Кримська філія НТШ), член НСПУ Петро Вольвач. «За роки незалежності українська держава мало зробила для створення українського образу Криму, — стверджував він. — Відкрили тільки одну українськомовну гімназію, з українською громадою зустрічалися лише Василь Онопенко та Іван Дзюба. Тут дуже бракувало українських учителів і керівників».

Ректор Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського в Києві (з 2016 р.), в минулому — заступник Голови Ради міністрів Криму, проректор Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, перший заступник голови Севастопольської міської держадміністрації, перший заступник Постійного Представника Президента України в Криму, доктор філологічних наук професор Володимир Казарін засвідчує іншу ситуацію. Українська держава виділяла немалі кошти на гуманітарний розвиток Криму, але українці виявилися не такими самоорганізованими як кримські татари. Повернувшись із депортації, вони створили національний театр, симфонічний оркестр, інженерно-фізичний університет, власний телеканал, видали чотири томну історію кримськотатарського народу.

Завершився «День...» презентацією згаданої антології у Національній Спілці письменників України за участю авторів і читачів. Науковці й письменники намітили напрямки подальшої інтелектуальної інтеграції в Крим для його деокупації.

Надія ОНИЩЕНКО

Засновник — Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31258301208946 НДУ ім. М. Гоголя
02125668 код ГУДКСУ у Чернігівській обл.
м. Чернігів МФО 853592
(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:
Онищенко Н.П., чл. Нац. спілки журн. України, редактор,
Бойко О.Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О.В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Астаф'єв О.Г., докт. філол. наук, проф.,
Михед П.В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г.В., докт. філол. наук, проф.,
Стребкова І.О., канд. філол. наук.
Макет та верстка — Іваницька О.І.

Адреса редакції:
Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
ndu_diaspora@mail.ru
<http://ndu.edu.ua/index.php/tseutr-gumanitarnoji-spiivratsi-z-ukrajinskoyu-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>